

La simultaneïtat (1)

Adverbialment, la idea de la simultaneïtat es pot expressar per mitjà dels termes o locucions següents: *simultàniament*, *alhora*, *ensems*, *plegats*, *al mateix temps*, *a l'encop*, *a la vegada*, *juntament*, *conjuntament*... No tots, és clar, convenen exactament en els mateixos casos — *plegats*, per exemple, s'usa gairebé únicament fent referència a persones, amb verbs com *anar*, *estar*, *estudiar*, *treballar*, etc. — però el fet és que alguns d'aquests mots o expressions tendeixen a ampliar l'extensió de llur significat i, en conseqüència, el grau d'intercanviabilitat respecte als altres.

Observem, així, que hom sol considerar que hi ha una sinonímia absoluta entre *alhora* i *ensems*. *Alhora*, com es veu clarament, representa la grafia aglutinada de la locució *a l'hora*, que hom convé d'escriure formant un solt mot perquè ha adquirit una significació diferent: només cal comparar dues frases com *Estudia piano i violí alhora* i *T'esperarà a l'hora que tu em diguis*. *Ensems* (que algú encara converteix, indegudament, en «a l'ensems»), és un mot heretat del llatí, que correspon a la forma francesa «ensemble», i que avui és més aviat propi de la llengua culta, però que trobem ben sovint en tota mena de textos, i en el llenguatge declamatori, raó per la qual se sol recomanar d'evitar-lo — o, si més no, de no abusar-ne — en aquells casos en què es pretengui un llenguatge viu i planer, com és ara, per exemple,

en els diàlegs de les obres narratives. Però, com hem dit, cal mirar si *ensems* i *alhora* — a què se sol recórrer quan es vol evitar *ensems* — són realment intercanviables en tots els casos.

El Diccionari Fabra i la Gran Enciclopèdia Catalana indiquen que *ensems* té una significació més extensa que *alhora*. Segons el Fabra, *alhora* significa, només, «a un mateix temps» i *ensems* vol dir «plegats» i «alhora». La Gran Enciclopèdia reproduceix aquest esquema, amb l'única diferència que defineix els dos significats de *ensems* dient «juntament» i «alhora». D'acord amb aquestes definicions, doncs, *alhora* sempre seria substituïble per *ensems* però no pas a la inversa, i seria possible i vàlida, per tant, una frase com *Hi anirem tots alhora però no ensems* amb la qual es voldria significar «Hi anirem tots a un mateix temps però no junts» (és a dir, separadament, cadascú pel seu cantó). Però cal convenir que aquestes distincions de temps i d'espai (o si es vol, de companyia) són més teòriques que no pràctiques. El fet és que, a causa d'una afinitat lògica de conceptes, *alhora* tendeix realment a ampliar el seu significat i a esdevenir un sinònim perfecte de *ensems*, llevat del cas en què aquest darrer mot forma una locució amb la preposició *amb* — *ensems amb* —, car *alhora* no té la capacitat per a formar una locució semblant.